

USNESENÍ

Výboru pro práva cizinců Rady vlády pro lidská práva

ze dne 26. září 2018

k předkládané novele zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Výbor pro práva cizinců podporuje změnu § 20 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, která má být součástí novelizace školského zákona, jejíž předložení vládě je plánováno na prosinec roku 2018. Výbor pro práva cizinců navrhuje, aby se v úpravách českého vzdělávacího systému a jeho nastavení vzhledem k žákům-cizincům neustávalo.

Předpokládaná změna školského zákona v podobě, v jaké byla předložena ze strany MŠMT Výboru pro práva cizinců na jednání dne 29. března 2018, nově upravuje okruh osob, které při přijímacím řízení ke vzdělávání ve středních školách a vyšších odborných školách dosáhnou na prominutí přijímací zkoušky z českého jazyka, je-li tato součástí přijímací zkoušky. Podle nového znění by k prominutí přijímací zkoušky z českého jazyka mohlo dojít na žádost osob, které se vzdělávaly alespoň tři roky během šesti let předcházejících konání příslušné zkoušky ve škole mimo území České republiky. Zůstane zachována možnost požádat o prominutí přijímací zkoušky z českého jazyka u osob, které nejsou státními občany České republiky, ale získaly předchozí vzdělání v zahraniční škole na území České republiky. Osoby, které se vzdělávaly výše uvedeným způsobem alespoň čtyři roky v předcházejících osmi letech před zkouškou ze zkušebního předmětu český jazyk a literatura společné části maturitní zkoušky, budou mít i nadále právo na úpravu podmínek a způsobu konání maturitní zkoušky.

Výbor má za to, že současný stav v oblastech přístupu žáků-cizinců na střední školy podle jejich výběru a reálné možnosti ukončit vzdělávání na jimi zvolených středních školách složením maturitní zkoušky není vyhovující. Z důvodu nedostatečné jazykové znalosti pro složení zkoušek obsahujících odborné termíny a přesahujících běžnou komunikační úroveň je pro žáky-cizince problematické složit přijímací zkoušky z českého jazyka na střední škole,

kteřou si zvolí. Nechtějí-li se možnosti následného vzdělávání vzdát, jsou nuceni nastupovat např. na odborná učiliště mimo jejich původní zaměření. Toto usnesení se nijak nedotýká ostatních částí přijímací zkoušky, ve kterých musí být žák-cizinec úspěšný, aby mohl být ke studiu přijat.

Podle zahraničních průzkumů přesahuje doba nutná k osvojení jazykové úrovně, s níž je přijímací zkouška možné vykonat, pět let, neboť průměrně se jedná o rozpětí pěti až sedmi let.¹ Výbor pro práva cizinců by z tohoto důvodu uvítal, aby časová náročnost osvojení dostatečné jazykové úrovně byla v návrhu více reflektována, tedy aby se okruh žáků-cizinců, kterých se výjimka dotkne, dále rozšířil. I znění předložené MŠMT však považuje za krok správným směrem.

Výbor pro práva cizinců obecně poukazuje na význam vzdělávání v rámci integračního procesu, a český vzdělávací systém by tomuto procesu měl být nápomocen. Změny by proto neměly skončit u konkrétní úpravy jednoho či dvou mezníků, kterými žáci-cizinci v rámci studia v České republice procházejí. Výbor má za to, že významným přínosem by byla důkladná systémová podpora jazykového vzdělávání již na základních školách podle § 20 odst. 5 až 8 školského zákona, neboť nedostatečná jazyková příprava na tomto vzdělávacím stupni způsobuje žákům problémy např. právě při přijímacím řízení na střední školy. Výbor dále považuje za prospěšné vytvoření dostupné možnosti jazykového vzdělávání pro žáky-cizince, kteří ukončili základní školu, ale ještě nenastupují na školu střední (protože nesložili přijímací zkoušky nebo protože chtějí nějaký čas před dalším studiem pracovat na své jazykové úrovni), prostřednictvím něhož by tito měli větší šanci dosáhnout jazykové úrovně nutné pro přijetí a zdárné zakončení středního vzdělávání. V neposlední řadě Výbor podporuje myšlenku vytvoření koncepce systémové a komplexní podpory vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem za účelem trvalého zlepšení stávající situace.

¹ Shrnuto v teorii učitele a výzkumníka J. Cumminse, dostupné např. zde:

<http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-odkud-prichazi-do-cr/teorie-ledovce>

Konkrétně Výbor doporučuje úpravu zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v následujících bodech:

§ 20

(4) Osobám, které získaly předchozí vzdělání ve škole mimo území České republiky, které **plnily povinnou školní docházku na území České republiky po dobu kratší než 5 školních roků**, se při přijímacím řízení ke vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách promíjí na žádost přijímací zkouška z českého jazyka, pokud je součástí přijímací zkoušky. Znalost českého jazyka, která je nezbytná pro vzdělávání v daném oboru vzdělání, škola u těchto osob ověří rozhovorem. Osoby, které se vzdělávaly alespoň 4 roky v předcházejících 8 letech před příslušnou zkouškou ve škole mimo území České republiky, mají právo na úpravu podmínek a způsobu konání zkoušky ze zkušebního předmětu český jazyk a literatura u společné části maturitní zkoušky tak, aby byla zachována rovnost přístupu ke vzdělání. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnosti.

(5) Pro žáky, kteří jsou dětmi osoby se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie, a kteří na území České republiky, kde taková osoba vykonává nebo vykonávala pracovní činnost v základním pracovněprávním vztahu nebo samostatně výdělečnou činnost, nebo na území České republiky studuje, anebo získala právo pobytu na území České republiky z jiného důvodu, dlouhodobě pobývají a kteří plní povinnou školní docházku podle tohoto zákona, zajistí krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy

a) bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků,

b) podle možností ve spolupráci se zeměmi původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jeho původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.

(6) Krajský úřad vykonává činnosti uvedené v odstavci 5 písm. a) i pro ostatní cizince **a žáky s odlišným mateřským jazykem.**

§ 55

(4) Pro osoby, které po ukončení základního vzdělání nemají znalosti českého jazyka na úrovni očekávaných výstupů ze základního vzdělání, může základní škola po projednání

se zřizovatelem a krajským úřadem organizovat kurzy českého jazyka pro získání těchto znalostí. Krajský úřad ve spolupráci se zřizovateli a řediteli škol zajistí ve svém správním obvodu dostupnost kursů pro získání znalostí českého jazyka na úrovni očekávaných výstupů ze základního vzdělání v dálkové formě vzdělávání.

V návaznosti na výše uvedené Výbor dále doporučuje úpravu vyhlášky č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v následujících bodech:

§ 10

(1) Krajský úřad ve spolupráci se zřizovateli škol určí školy, ve kterých je na území kraje poskytována bezplatná příprava k začlenění do základního vzdělávání zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám žáků pro žáky cizince **a žáky s odlišným mateřským jazykem**, kteří zde plní povinnou školní docházku (dále jen „jazyková příprava“). Seznam těchto škol zveřejní krajský úřad způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(2) Jazykovou přípravu podle odstavce 1 může poskytovat jakákoliv škola, ve které se vzdělává žák cizinec nebo žák s odlišným mateřským jazykem, pokud ředitel zajistí jazykovou přípravu v plném rozsahu a kvalitě.

(23) Ředitel školy uvedené v odstavci 1 zřizuje **skupinu, skupiny**, třídu nebo třídy pro jazykovou přípravu.

(4) Ředitel školy uvedené v odstavcích 1 a 2 může rozhodnout o uvolnění žáka uvedeného v odstavci 1 z vyučovacích hodin předmětů a nahradit je vyučovacími hodinami jazykové přípravy.

(35) Ředitel školy, ve které žák plní povinnou školní docházku, vyrozumí zákonného zástupce žáka uvedeného v odstavci 1 do jednoho týdne po přijetí žáka do školy o možnosti docházky do tříd pro jazykovou přípravu.

(46) Žák uvedený v odstavci 1 se do třídy pro jazykovou přípravu zařazuje na žádost zákonného zástupce žáka podanou řediteli školy uvedené v odstavci 1, a to nejpozději do 30 dnů od podání žádosti.

§ 11

(2) Celková délka jazykové přípravy žáka je **nejméně 200** vyučovacích hodin po dobu 6 měsíců školního vyučování po sobě jdoucích.

Schváleno dne 26. září